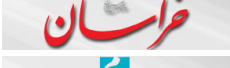

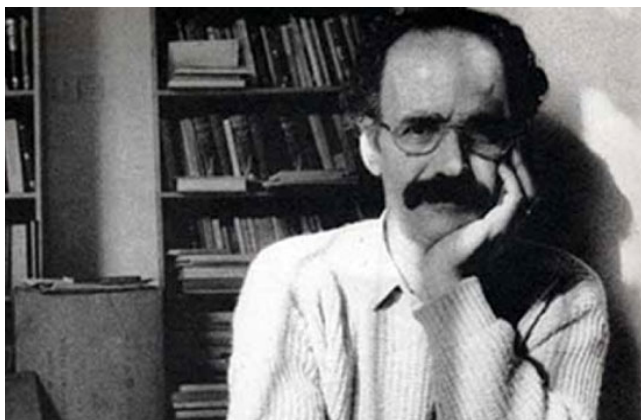
صفحات هنری امروز روزنامه ها

شناسه خبر: 72246 - یکشنبه ۱۶ خرداد ۱۳۹۵ ساعت 07:59

برای خالق "جن نامه" / "باید تکلیفم را با هدایت، صادقی و چوبک تعیین می‌کردم"

امروز سالروز درگذشت، هوشنگ گلشیری، نویسنده به نام معاصر است.

سرویس فرهنگ و ادبیات هنر آنلاین: هوشنگ گلشیری اسفندماه 1316 در اصفهان متولد می‌شود و در چهارپنج سالگی همراه خانواده به آبادان کوچ می‌کند. او در "نگاهی به حیات خود" می‌نویسد: "از دوره‌ی آغازین اصفهان خاطره‌ی چندانی ندارم، چون همه با اقوال مادر در آمیخته است و در زمان هنوز منتشر نشده‌ی جن‌نامه از آن سود چستهم (که هنوز تمام نشده است) اما اقامت در آبادان از 1321 تا 1334 باید شکل دهنده‌ی حیات فکری و احساسی من باشد." و البته این سالها نیز در بخش‌های آغازین رمان جن‌نامه نمود پیدا می‌کند.

گلشیری پس از چند کار موقتی - از جمله کار در دفتر اسناد رسمی- در سال 1337 به استخدام آموزش و پرورش در می‌آید و یک سال بعد، در 1338 دیپلم ادبی خود را می‌گیرد.

جنگ اصفهان

اما سال 1338 برای گلشیری، از این حیث که با انجمن‌های ادبی اصفهان آشنا می‌شود و بعدها نیز فعالیت ادبی خود را در کنار کسانی چون محمد حقوفی، ابوالحسن نجفی و ... گسترش می‌دهد، سال مهمی به حساب می‌آید. او در این سالها شعر، داستان کوتاه و یادداشت‌هایی برای این روزنامه و آن مجله می‌نویسد. داستان کوتاه "چنار" شاید نخستین داستانی است که او در "پیام نوین" و در سال 1339 به چاپ می‌رساند. هوشنگ گلشیری در بهمن‌ماه 1340 به اتهام عضویت در حزب توده دستگیر می‌شود و شهریورماه سال 1341 را در زندان‌های اصفهان و قزل قلعه‌ی تهران به سر می‌برد.

او در همین سال، مدرک لیسانس‌اش در رشته‌ی ادبیات فارسی را می‌گیرد و در انتشار "جنگ اصفهان" که اصولاً از شاعران و نویسندگان نواندیش تشکیل شده بود، همکاری می‌کند.

دفتر اول جنگ، در تابستان 1344 و با یادداشت‌هایی از محمد حقوفی، اورنگ خضرابی، مجید نفیسی، هوشنگ و احمد گلشیری و دیگران به چاپ رسیده و شماره‌ی دوم آن نیز در زمستان همان سال و با آثاری از منوچهر آتش، بهرام صادقی، نیما یوشیج، یدالله رویایی، ابوالحسن نجفی، ابراهیم گلستان و ... روانه بازار مطبوعات می‌شود. گلشیری پیرامون "جنگ اصفهان" و جلسات این حلقه می‌نویسد: "با انتشار جنگ اصفهان در 1344 این جلسات شکل جدی‌تری گرفت و بعدها با پیوستن نجفی و به همت او حاصل تجربه‌های ما انسجام بیش‌تری گرفت؛ توجه به خود نوشته، اقبال به شکل نمایشی و نه گزارشی، نشان دادن به جای روایت کردن چیزی، پذیرش حضور پنهان نویسنده، توجه به انسجام اثر، ارج نهادن به زبان هم به معنای اصالت زبان در شعر و داستان و هم به معنای جستجوی زبان خاص هر صاحب‌قلم، از اهم معتقدات ما بود. حقوفی، دوست‌خواه، کلیاسی، احمد و هوشنگ گلشیری، موحد، میرعلایی و نجفی از اعضای ثابت این جلسات بودند. از نسل دوم جنگ اصفهان تراکمه، شیروانی، فرخحال، مجید نفیسی در یادم مانده‌اند و بالاخره نسل سوم با کسانی چون کوشان، ضیایی و دیگران تا 1353 ادامه یافت."

تکلیف هوشنگ گلشیری با صادق هدایت و بهرام صادقی

بعدها این جلسات از سال‌های 1353 تا 1356 در تهران و با حضور کسانی چون داریوش آشوری، محمدعلی سپانلو و رضا سیدحسینی شکل دیگری به خود گرفت. دو داستان "شب شک" و "مثل همیشه" برای نخستین‌بار در جنگ اصفهان، اولی در دفتر چهارم و "مثل همیشه" در دفتر پنجم، در تابستان 1346 به چاپ می‌رسد. گلشیری در همین زمان مقاله‌ی "سی‌سال رمان‌نویسی" را در بررسی بوفکور، ملکوت و سنگ صبور می‌نویسد. او در این‌باره می‌گوید: "وقتی من "شازده احتجاب" را می‌نوشتم باید تکلیفم را با بوفکور تعیین می‌کردم، باید تکلیفم را با بهرام صادقی و سنگ صبور صادق چوبک تعیین می‌کردم؛ به همین دلیل هم مقاله‌ی "سی‌سال رمان‌نویسی" را نوشتم". در اواخر بهمن 1346 گلشیری بیانیه‌ی اهل قلم علیه برگزاری "کنگره جهانی نویسندگان و شعرا و مترجمان" که به واسطه حکومت وقت برگزار شده بود را امضا می‌کند. این بیانیه موجب به وجود آمدن هسته‌ی اولیه‌ی کانون نویسندگان ایران می‌شود.

گلشیری در خرداد 1347 داستان کوتاه "پرنده فقط یک پرنده بود" و در زمستان همان سال "مردی با کراوات سرخ" را به چاپ می‌رساند. او در پنجم اسفند ماه 1352 دوباره دستگیر و به 6 ماه زندان محکوم می‌شود. گلشیری در میان این سالها (47-52) مجموعه داستان مثل همیشه (1347)، رمان شازده احتجاب (1347) و رمان "کریستین و کید" (1350) را منتشر می‌کند. "شازده احتجاب" تحسین بسیاری از منتقدین و اصحاب

اخبار پربیننده

خاطره‌بازی با محمدعلی کلی در ایران / عکس

برای خالق "جن نامه" / "باید تکلیفم را با هدایت، صادقی و چوبک تعیین می‌کردم"

نویسنده یک رمان نشست نقد اثرش را تحریم کرد

در سوگ رفیقان دیگر و روزگار امروز

آخرین اخبار

نمایشگاه خوشنویسی "ندای رمضان" در فرهنگسرای رازی

دوازدهمین جشنواره تئاتر بسیج هنرمندان برگزار می‌شود

"آشنای غریب" به رادیو نمایش می‌آید

غلامحسین آبتین پیشکسوت موسیقی درگذشت

نمایش برگزیده فیلم‌های جشنواره روح‌الله در کرمان

شازده آقای کاتب

"شازده احتجاب" از معدود آثار داستانی در آن برهه بود که نویسنده‌اش از ابزار و فنون داستان‌نویسی مدرن - خصوصاً روایت جریان سیال ذهن- به شکلی آگاهانه بهره می‌گیرد و از این حیث، رمان (داستان بلند) موفق‌تری را روانه بازار کتاب می‌کند. گلشنیری از نخستین نویسندگان است که با تأکید بر فنون داستان‌نویسی و ابزار داستان‌نویس، مسأله فرم را پیش از پیش در تحلیل و بررسی آثار داستانی مد نظر قرار می‌دهد و نمود عینی این بخش از اندیشه نویسنده او نخستین‌بار در "شازده احتجاب" متجلی می‌شود. او در "گریستین و کید" نیز همچنان مصرا نه سعی در به کارگیری تکنیک‌های داستان‌نویسی مدرن دارد. بر بیراه نیست اگر "گریستین و کید" را موفق‌ترین رمان عاشقانه معاصر بخوانیم؛ رمانی که هرگز تن به وجوه احساسات گرایانه‌ی رایج در این دست‌قصة‌ها نمی‌دهد.

گلشنیری سال 1354 "نمازخانه کوچک من" را به چاپ می‌رساند. این مجموعه شامل داستان‌هایی با عنوان "نمازخانه کوچک من"، "عکسی برای قاب عکس خالی من"، "هر دو روی سکه"، "گرگ"، "عروسک چینی من"، "معصوم اول"، "معصوم دوم"، "معصوم سوم" و "معصوم چهارم" (که چهار داستان آخر صرفاً با اعداد 1، 2، 3 و 4 نام‌گذاری شده) می‌شود. داستان‌های به چاپ رسیده در این مجموعه نشانگر نهایت توانایی گلشنیری در انتخاب سبک، توازن فرم و محتوا و توانایی‌های او در زمینه تکنیک‌های داستان‌نویسی است.

نمایش و فیلم

گلشنیری در همین سال (1354) نمایش‌نامه "سلامان و ایسال" و سپس فیلم‌نامه سابه‌های بلند باد (هر دو چاپ نشده) را می‌نویسد و در 1356 یکی از مهم‌ترین رمان‌هایش یعنی "بره گمشده راعی" (جلد اول: تدفین مردگان) را به چاپ می‌رساند. "بره گمشده راعی" را می‌توان شروع دوران تازه‌ای در داستان‌نویسی گلشنیری دانست؛ دورانی که او در آن بیش‌تر از همیشه در ترکیب شیوه‌های روایی غربی و شرقی از خود ممارست نشان می‌دهد.

گلشنیری که در پی ماجرای دستگیری و حبس 6 ماهه در اسفند 52، به 5 سال محرومیت از حقوق اجتماعی و حکم تعلیق از آموزش پرورش محکوم شده بود، در سال 1357 و پس از پایان این حکم، در هنرستان فنی اصفهان شروع به تدریس می‌کند. او چندی بعد، در آبان همان سال با فرزانه طاهری ازدواج می‌کند و از این ازدواج صاحب دو فرزند با نام‌های بارید و غزل می‌شود. داستان بلند "معصوم پنجم یا حدیث مرده بردار کردن آن سوار که خواهد آمد" یک‌سال بعد در 1358 منتشر می‌شود. گلشنیری در این اثر که تحریر آن 4 سال به طول انجامید، با زبانی مطلق کلاسیک - و از این حیث جسورانه- به بازنمایی مضامین معاصر در چارچوب متون کهن دست می‌زند. بازخورد این اثر در میان اصحاب ادبی گرایش‌های متفاوتی را برانگیخت؛ از نقدهای سلبی گرفته تا تمجیدهایی از شیوه بدعتگرانه روایت و زبان تجربی آن.

عصر پنجشنبه

نشست‌های ادبی کانون که بعدها به جلسات پنج‌شنبه‌ها معروف شد، در سال 1361 از سر گرفته می‌شود و تا سال 1367 ادامه می‌یابد. در این نشست‌ها کسانی چون بزرگ‌نیا، پورمقدم، زراعتی، صفدری، محمدعلی، عظیمی، نفیسی، سپانلو، روبین، روانی‌پور و مندنی‌پور حاضر می‌شوند و آثاری از نجفی، پارس‌پور، دولت آبادی، دریابندری، براهنی، رادی، دانشور و مدرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

انفصال و کار تمام وقت

در مرداد سال 1367 حکم انفصال دائم از خدمات دولتی برای هوشنگ گلشنیری صادر می‌شود و این زمینه را فراهم می‌کند تا بالاخره او پیش از پیش و به صورت تمام وقت به فعالیت‌های ادبی و داستان‌نویسی روی بیاورد. گلشنیری در همین سال مجموعه داستان "جبه‌خانه" و سال بعد داستان بلند "حدیث ماهیگیر و دیو" را منتشر می‌کند.

مسئولیت صفحات ادبی ماهنامه مفید که انتشار آن تا 10 شماره ادامه می‌یابد، در سال 65 به گلشنیری واگذار می‌شود. او در ادامه‌ی این روند سردبیری يك شماره از ارغوان (خرداد 1370)، فصلنامه‌ی زنده‌رود؛ شماره‌های 4، 5، 6، 7، 8، 9 (بهار 72) و ماهنامه‌ی کارنامه (دی ماه 77) را بر عهده می‌گیرد. مجموعه داستان "پنج گنج" در سال 68 و در سوئد منتشر می‌شود. گلشنیری در همین سال به دعوت سازمان آیدا برای شرکت در برنامه‌ی تبادل فرهنگی ایران و هلند به این کشور سفر می‌کند و در چند شهر دیگر اروپا نیز به سخنرانی و داستان‌خوانی می‌پردازد. او همچنین در فروردین 69 به همین منظور به چند شهر در آلمان، سوئد، دانمارک و همچنین دانشکده مطالعات ایرانی در دانشگاه سوربن در پاریس سفر می‌کند. گلشنیری در همین زمان فیلم‌نامه‌ی دوازده رخ و در سال بعد (1370) رمان متفاوت در ولایت هوا؛ تفننی در طنز را در سوئد منتشر می‌کند.

گلشنیری در خارج از ایران

در فروردین 1371 سفرهای خارجی گلشنیری ادامه می‌یابد و این‌بار دانشگاه‌های مختلفی میزبان او هستند. او طی سفری که به آلمان و آمریکا دارد در کنفرانس سیرا در هوستون تگزاس، دانشگاه هاروارد، دانشگاه راتگرز، دانشگاه کلمبیا، دانشگاه شیکاگو و برکلی و همچنین در چندین شهر سوئد و آلمان به ایراد سخنرانی و داستان‌خوانی می‌پردازد.

رمان "آینه‌های دردار" در تابستان 71 و به صورت همزمان در ایران و آمریکا به چاپ می‌رسد. این رمان را گلشنیری در شهریور ماه 1370 می‌نویسد. "آینه‌های دردار" از پخته‌ترین آثار گلشنیری است. او در این زمان بیش‌تر از همیشه به داستان‌نویسی در سبک خودش تسلط پیدا می‌کند و حالا یکی از بدیع‌ترین رمان‌هایش را

به نگارش درمی‌آورد. رمان‌های "جن‌نامه" و "آینه‌های دردار" از مهم‌ترین رمان‌های گلشیریست که در سال‌های پایانی عمر او نوشته می‌شوند و بخش مهمی از منویات و دغدغه‌های او پیرامون داستان‌نویسی در این دو تجلی می‌یابد؛ به گونه‌ای که می‌توان این دو اثر را - به لحاظ ماهوی- گویای اندیشه‌های يك عمر داستان‌نویسی گلشیری به حساب آورد.

سال 1374 "درستایش شعر سکوت" (نظریه‌ای در نقد شعر) و مجموعه داستان "دست تارک، دست روشن" به چاپ می‌رسد. گلشیری در فروردین 1376 به دعوت بنیاد "هاینریش بل" و در پی سفر به آلمان، رمان "جن‌نامه" را پس از 13 سال به پایان می‌رساند و در همین زمان برنده جایزه "هلمن-هوت" می‌شود. او در این سال‌ها نیز همچنان به شهرهای مختلف آلمان، هلند، سوئیس و فرانسه برای ایراد سخنرانی و داستان‌خوانی سفر می‌کند. در زمستان 1376 رمان "جن‌نامه" در سوئد و کتاب "جدال نقش با نقاش" در آثار سیمین دانشور به چاپ می‌رسد و پاییز 78 نیز مجموعه مقالات گلشیری تحت عنوان باغ در باغ در دو مجلد روانه بازار کتاب می‌شود.

گلشیری در 16 خرداد 1379 درگذشت و دو روز بعد در گورستان امام زاده طاهر کرج به خاک سپرده شد.

نظرات

در گفتگو شرکت کنید...

